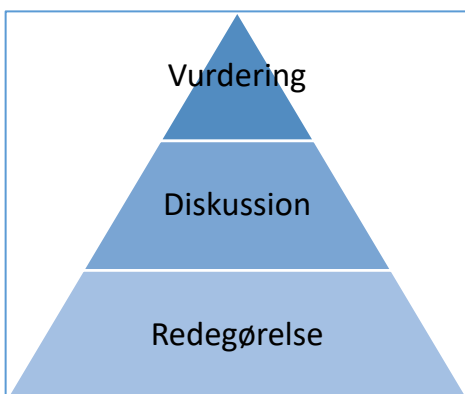
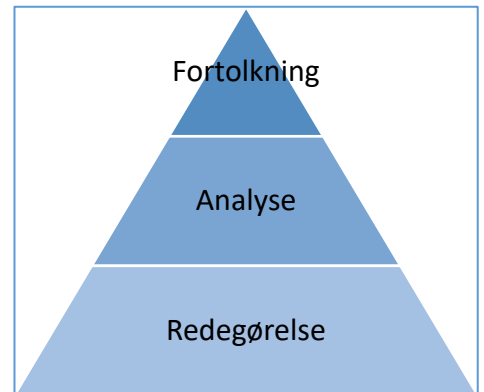


Afleveringer og større opgaver i de klassiske fag

Når du skal skrive afleveringer og større opgaver i græsk og latin, vil du blive mødt med krav om at arbejde med en eller flere tekster på forskellige taksonomiske niveauer. Ταξινόμια er græsk og sammensat af ordene for "orden" og "lov". Det betegner altså et princip (en lov) for hvordan man kan inddele noget; i vores situation er det niveauer for kompleksiteten i tekstarbejdet.

Du vil i opgavebeskrivelser møde forskellige betegnelser for de enkelte niveaues skrivegenrer. Fra dansk kender du sikkert begreberne *redegørelse*, *analyse* og *fortolkning*. De befinder sig på hvert sit taksonomiske niveau, hvor redegørelse er det laveste og fortolkning det højeste, som du kan se på figuren til højre.

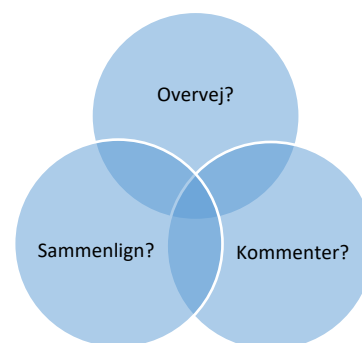


Ganske ofte vil det dog ikke være netop disse tre ord, der vil indgå i opgaveformuleringen. I stedet for analyse og fortolkning vil du ofte blive mødt med et krav om en *diskussion* og en *vurdering*. Der er naturligvis forskel på disse discipliner, hvilket vi skal se på i det følgende. Helt overordnet er det dog vigtigt, at du forstår, at du aldrig *kun* skal forholde dig til en tekst på et redegørende niveau, men at du i din besvarelse også altid forventes at arbejde dig op på

højere taksonomiske niveauer.

Denne forståelse er vigtig at have, da du desværre ikke altid får præciseret, præcist hvilken skrivegenre, du skal give dig i kast med. En opgaveformulering til en latinaflevering kunne fx lyde: "Hvad er Senecas syn på vrede i denne tekst? Hvordan begrundet han sit synspunkt, og hvilket alternativ til vrede opstiller han?" (eksamenssættet fra 2016). Her skal du selv afkode, at du først skal *redegøre* for hans syn på vrede, at du dernæst skal *analysere* hans argumentation og endeligt give en *fortolkning* eller *vurdering* af, hvilket alternativ han opstiller.

Du kan også blive mødt med helt andre ord for skrivehandlinger, fx kan du blive bedt om at *kommentere*, *sammenligne* og *overveje*. Det er ikke altid nødvendigt at lave en 1:1 'oversættelse' af disse ord (fx "sammenligning = diskussion") for at lave en god besvarelse. Men det er altid nødvendigt at bruge nogle af de greb i tekstarbejdet, som vi her præsenterer som hørende til de højere taksonomiske niveauer.



I dette hæfte vil vi starte med at præsentere dig for de tre overordnede skrivegenrer *redegørelse*, *diskussion* og *vurdering*, og du vil kunne læse to eksempler på disse ud fra Senecas brev nr. 16 med titlen "Man må filosofere" og den moderne perspektivtekst "Ved du, hvad lykke er?" skrevet af Nikolaj K. Andersen. I eksemplerne vil der også være integreret en *kommentering* og en *sammenligning*, hvilket tjener til at eksemplificere, at skrivegenrerne i praksis ofte overlapper hinanden eller i hvert fald gerne indflettes i hinanden i opgavebesvarelserne.

Redegørelse inkl. kommentering

Afsnittet er en parafrase af Strøm og Weiles afsnit om redegørelse s. 42-43 i "Skrivning i dansk":

I en redegørelse skal du gengive det vigtigste indhold i en tekst. I modsætning til et referat skal en redegørelse IKKE følge teksten kronologisk. Det kan således være en god fremgangsmåde at gengive tekstens hovedsynspunkter først og derefter opregne de argumenter, hovedsynspunktet bygger på.

Undervejs i redegørelsen er det vigtigt, at du kommenterer på den måde, forfatteren argumenterer på. Du kan her fx komme ind på brugen af appelformer, værdiladede ord, sproglige og stilistiske virkemidler, retoriske spørgsmål, metaforer, ironi, humor, brug af eksempler/citater fra andre forfattere etc.

Din redegørelse skal gøre læseren i stand til at forstå de vigtigste synspunkter og konklusioner i en tekst, som vedkommende ikke selv nødvendigvis har læst. Derfor skal redegørelsen være så saglig som muligt. Du må således ikke lade din personlige holdning til synspunkterne skinne igennem.

(Kilde: Sophie H. Strøm og Sune Weile: "Skrivning i dansk", s. 42-43)

Læs først Senecas brev nr. 16 og derefter eksempelbesvarelsen. Husk, at når du skriver opgave i græsk og latin, så skal citaterne være på originalsproget ☺

Opgaveformulering:

Gør rede for, hvorfor Seneca rådgiver Lucilius til bestandigt at blive ved med at filosofere. Kommentér på brevets argumentation.

Eksempelbesvarelse: Redegørelse inkl. kommentering

I brev nr. 16 opfordrer filosofen Seneca sin yngre ven Lucilius til ved hjælp af daglige øvelser at holde fast i filosofien. Hans hovedbudskab slås fast i gerundium-konstruktionen *philosophandum est* (stk. 5): "Man bør filosofere", for som han siger: [*philosophia*] *animum format et fabricat, vitam disponit, actiones regit, agenda et omittenda demonstrat, sedet ad gubernaculum et per ancipitia fluctuantium derigit cursum.* (stk. 3). Som citatet viser, er filosofien ifølge Seneca helt grundlæggende og nødvendig for vores liv, fordi den former vores inderste sjæl - vores *animus* og med skibsmetaforen i sidste del af citatet står ved roret som styrmand og udstikker kursen for vores liv. Som mennesker, der lever et turbulent og omskifteligt liv, kan filosofien ifølge Seneca være den rådgiver, der leder os frem til det ultimative mål at opnå *bona mens* (stk. 1) og dermed et *beata vita* (stk. 1).

Lucilius *kender* sådan set godt til nødvendigheden af at filosofere, men Seneca stiller i brevet spørgsmålstegn ved, om Lucilius nu også selv *lever* i overensstemmelse med filosofien: *Iam de te spem habeo, nondum fiduciam* (stk. 2) – Seneca ser gode anlæg i Lucilius, men har alligevel som den ældre læremester et behov for at gentage sine gode råd. Det står skrevet mellem linjerne, at Lucilius er på vej ud ad en forkert vej, hvor han styres af et materielt begær, hvilket får Seneca til at uddybe, at det lykkelige liv består af at leve med et simpelt begær, der dækker vores naturlige behov som mennesker, frem for at leve med et begær efter behov, der er født af falske forestillinger: *Naturalia desideria* sættes her over for *falsa desideria* (stk. 9) og længere fremme optræder modstillingen *naturalis cupiditas* over for *caeca cupiditas* (stk. 9). Ved at sætte disse antitester op imod hinanden bliver Seneca meget tydelig i sin argumentation i forhold til at få sit budskab frem: Det dårlige begær er falsk og blindt og kædes sammen med et for romerne meget negativt ladet begreb *luxuria* (stk. 8), der dækker over umådeholden luksus. Et begreb Seneca har set udfoldet på nærmeste hold i sin tid som rådgiver for Kejser Nero, og som han derfor kender de negative konsekvenser af. For at underbygge og styrke sin argumentation inddrager Seneca et citat af den berømte græske filosof Epikur: *si ad naturam vives, numquam eris pauper, si ad opiniones, numquam eris dives* (stk. 7). Når Epikur her taler om rigdom, er det tydeligt, at det drejer sig om en indre sjælelig rigdom og tilfredsstillelse med at leve i henhold til sin natur, mens et materielt begær, der opstår ud fra ens falske forestillinger altid vil føre til en uophørlig higen efter mere og dermed følelsen af at være fattig.

Seneca ønsker det bedste for sin ven og opfordrer ham til at holde fast i det, han har sat sig for i sit sind: *te moneam et exhorter ne patiaris impetus animi tui delabi et refrigescere* (stk. 6). Nødvendigheden af en uophørlig daglig indsats for at opnå det lykkelige liv understreges gentagne gange af gerundive konstruktioner i begyndelsen af brevet: *Hoc...firmandum et...figendum est* (stk. 1) og *perseverandum est et assiduo studio robur addendum* (stk. 1), hvilket leder op til det koncise hovedbudskab midt i brevet: *philosophandum est* (stk. 5). Seneca anvender disse gerunde konstruktioner i sin argumentation, for at budskabet lettere kan trænge ind hos Lucilius, brevets

eksplicitte modtager. Konstruktionerne har yderligere den effekt, at det gang på gang bliver understreget over for den almene læser, at Seneca er den vise læremester og Lucilius den unge elev, der fortsat har meget at lære.

Analyse

Når du analyserer, undersøger du delelementer i en tekst, som underbygges med konkrete eksempler fra teksten. I litteraturfag bliver du ofte bedt om at lave en personkarakteristik, som er en helt typisk analyseopgave. Formålet med en analyse er at opnå grundlag for en fortolkning. Forud for en god fortolkning går derfor altid en grundig analyse!

Strøm og Weile siger nogle vigtige pointer omkring citater:

”En analyse underbygges som regel af citater, som er med til at overbevise modtageren om, at du har ret i de observationer, du har gjort dig. Citaterne er altså en måde at vise over for modtageren, at du har styr på teksten.

Men selvom det er godt med relevante citater, er det vigtigste stadig det, du skriver ind mellem dine citater. Et citat, som står alene, siger meget lidt. Husk derfor at få både præsenteret et citat (hvorfor det er vigtigt at have med) og få kommenteret det (hvad skal det sige i lige nøjagtig denne sammenhæng). På den måde sikrer du dig, at modtageren forstår din hensigt med citatet og dermed også kan følge din analyse.”

(Kilde: Sophie H. Strøm og Sune Weile: ”Skrivning i dansk”, s. 48)

Hvis du læser om analyse i ovenstående faktaboks og herefter genlæser eksempelteksten, vil du se, at *redegørelsen* faktisk indeholder en *analyse* af de råd, Seneca giver til Lucilius om nødvendigheden af at filosofere. Og lige præcis det, at de faglige begreber på nogle punkter overlapper hinanden eller bruges om det samme, bevirker, at det kan være ret svært at finde ud af, hvad man præcis bliver bedt om, når man får stillet en opgave. Bestemte fag bruger traditionelt bestemte formuleringer: I dansk vil du ofte blive bedt om at lave en *analyse* og en *fortolkning* af en tekst, hvorimod traditionen i græsk og latin er typisk at reservere betegnelsen *analyse* til *syntaksanalyse* i afleveringerne og så i stedet bruge betegnelserne *redegørelse*, *vurdering* eller *diskussion* i indholdsopgaverne.

Diskussion

”Ordet diskussion kommer at det latinske ord discussio, som egentlig betyder ”at ryste noget frem og tilbage”. Det er meget dækkende over for den opfattelse af begrebet, vi har i dag, for en diskussion handler om at få rystet sine meninger godt og grundigt igennem.” (Sophie H. Strøm og Sune Weile: ”Skrivning i dansk”, s. 92)

I en skriftlig diskussion undersøger du en sag, en problemstilling eller et spørgsmål ved at sammenligne flere modstridende synspunkter på emnet. Nogle gange rummer den tekst, som du tager udgangspunkt i, flere synsvinkler, som du så skal sætte op imod hinanden, andre gange skal du inddrage andre synsvinkler, end den forfatteren af teksten har anlagt. Endelig er der den mulighed, at du skal sammenligne to forskellige teksters syn på samme emne. I diskussionen er det nødvendigt, at du angiver konkrete citater fra teksten, som kan begrunde de forskellige synsvinkler.

(Kilde: Sophie H. Strøm og Sune Weile: ”Skrivning i dansk”, s. 92)

Vurdering

I en diskussion kan indgå en **vurdering**. Når du foretager en vurdering, skal du overveje værdien af de forskellige synsvinkler, du har diskuteret i besvarelsen. I din vurdering tager du udgangspunkt i de citater og de eventuelle delkonklusioner, som du har fremsat i diskussionen. Hvilket synspunkt kommer sandheden nærmest og hvorfor? I vurderingen er det vigtigt, at du tænker over, at du ikke (nødvendigvis) skal fremsætte din egen holdning, men også påtage dig andre holdninger til emnet.

Læs først perspektivteksten "Ved du, hvad lykke er?" skrevet af Nikolaj K. Andersen og derefter eksempelbesvarelsen.

Opgaveformulering:

Diskutér henholdsvis Freud og Senecas definitioner af lykke, som det fremstilles i artiklen "Ved du, hvad lykke er?" af Nikolaj K. Andersen. Sammenlign artiklen med Senecas synspunkter fra brev nr. 16 om nødvendigheden af at filosofere i diskussionen. Vurdér dernæst, hvad vi som moderne mennesker kan bruge Freud og Senecas definitioner af lykke til.

Eksempelbesvarelse: Diskussion og vurdering

Nikolaj K. Andersen sætter i sin artikel "Ved du, hvad lykke er?" psykoanalytikerens Sigmund Freud og den antikke filosof Senecas meget forskellige definitioner på lykke op imod hinanden i et forsøg på at få lidt hold på, hvad den der lykke er for en størrelse.

Ifølge Freud er lykke "mest mulig nydelse og mindst mulig smerte" (Andersen s. 2 midt). Denne definition hænger sammen med Freuds grundlæggende tankegang om, at mennesket er behovs- og lystorienteret og handler ud fra, hvad der giver den største opfyldelse af vedkommendes drifter. Som Andersen efterfølgende konkluderer: "Lykke hos Freud er noget, man er i et øjeblik: Nydelsens øjeblik" (ibid. s. 2 nederst).

I modsætning til Freud mener Seneca på ingen måde, at mennesket bør lade sig styre af sine følelser. Ifølge den stoiske filosofi, som Seneca var tilhænger af, gennemstrømmer *Logos* (fornuften) hele universet og er det styrende princip for al natur. Seneca mener således, at mennesket i stedet for at lade sig styre af sine følelser skal forsøge at kontrollere dem ved hjælp af fornuften for dermed at opnå "sindsro", som er en form for lykketilstand (ibid. s. 3. nederst). Andersen konkluderer, at lykken for Seneca bliver "en indstilling for livet eller en måde at møde verden på, modsat hos Freud, hvor lykke er noget man oplever i en bestemt situation." (ibid. s. 3 øverst).

At lykken for Seneca handler om livsindstilling, er også det indtryk, man som læser får af at læse hans brev nr. 16 til Lucilius om nødvendigheden af at filosofere: *Non est philosophia populare artificium nec ostentationi paratum; non in verbis sed in rebus est.* (stk.3). Filosofien er ikke noget, man lærer for at vise sig frem med kloge ord, den er beregnet på handling - *sed in rebus est*. Når Seneca efterfølgende siger om filosofien, at den *animum format et fabricat, vitam disponit, actiones regit* (ibid.), så er det et udtryk for, at filosofien simpelthen er – eller i al fald bør være – det styrende princip i ethvert menneskes liv. Lever man et liv dedikeret til filosofi og i overensstemmelse med de stoiske filosofiske idéer, er man ifølge Seneca på rette vej til et lykkeligt liv. Faktisk går Seneca så vidt, at han hævder, at man slet ikke kan leve et tåleligt liv (*tolerabiter*) uden filosofien: *neminem posse beate vivere, ne tolerabiter quidem, sine sapientiae studio* (stk.1). Når Andersen således skriver: "Det vigtigste råd i jagten på lykke, er hos Seneca optimisme.", så er det efter min mening en moderne tilpasning af Senecas mantra: *Philosophandum est* (stk. 5). Filosofien er ifølge Seneca en etisk rettesnor for menneskene og en hjælp og trøst, når bekymringerne løber af med os. De færreste moderne mennesker betragter imidlertid sig selv som filosoffer, hvilket nødvendiggør Andersens omskrivning fra Senecas "Man bør filosofere" til "Man bør møde verden med et optimistisk sind"

med det formål at blive følelsesmæssigt usårlige (Andersen s. 3 midt). Det er interessant, at Andersen vender Senecas tilgang til livet til noget udelukkende positivt. Man kan overveje, om det ikke i lige så høj grad kunne vendes til følgende synspunkt: Forvent det værste, for så bliver du ikke skuffet!

Ved at læse Seneca i dag eller læse om ham ud fra Andersens fremstilling, bliver det tydeligt, at han fortsat må siges at have et særdeles relevant og nyttigt budskab. I medierne hører vi om moderne mennesker, der er stressede, lider af præstationsangst, spiseforstyrrelser eller andre psykiske sygdomme og slet ikke føler, at de slår til eller er gode nok i forhold til de krav, omverdenen stiller til dem. Nogle søger trøst og råd i en religiøs tro, men eftersom flertallet kun i begrænset omfang er troende i praksis, så søger mange i stedet for hjælp hos psykologer eller på mindfulness- eller selvudviklingskurser. Og hvad søger de hjælp til? Hjælp til at blive lykkelige – en tilstand, som nogle i vores rige vestlige del af verden synes at betragte som en nødvendighed og en menneskeret. Det synspunkt ville ifølge Seneca være helt forfejlet. En konstant lykkefølelse er ikke en stabil tilstand i noget menneskes liv, at stræbe efter et sådant liv er en utopi, og hvis man regner med, at det er sådan, livet skal være, så ender man med at leve ulykkelig – set med Freudianske briller – at leve som et utilfreds barn, der ikke får tilfredsstillet sine drifter og behov. Vi er som mennesker langt bedre tjent med at vælge Senecas tilgang til livet; Livet går følelsesmæssigt op og ned, men hvis vi accepterer det som et livsvilkår og ikke lader følelserne eller fobierne løbe af med os, så er det muligt at holde sindet ligevægtigt og møde livet med en positiv tilgang - såkaldt "stoisk ro". Hvis man som menneske formår at leve et liv med accept af følelsernes op og nedture, samt accept af tingenes tilstand, hvis det drejer sig om noget, der alligevel ligger uden for vores rækkevidde at ændre noget ved, så er der også en god chance for, at man får overskud til se ud over sin egen personlige lykke og en freudiansk/narcissistisk søgen efter øjeblikkets nydelse og vender blikket mod lykken og det gode liv som et mål for mennesker og samfundet som helhed. Dét ville ligeledes være helt i Senecas ånd!

Fortolkning

Forud for enhver fortolkning går en grundig analyse: Kort sagt du er nødt til at gøre dit forarbejde godt, hvis du vil lave en god fortolkning af fx tekstens tema og budskab.

I din analyse er det vigtigt at være forankret i teksten, dvs. du skal begrunde dine iagttagelser om tekstens form og indhold med velvalgte citater fra teksten. Hvis ikke du gør det, risikerer du, at din analyse bliver overfladisk og uden hold i teksten.

Når du efterfølgende skal i gang med din fortolkning, skal du lave en *sammenfatning* af de resultaterne, som du er nået frem til i din analyse. Det er således ikke meningen, at du kommer med en hel stribe nye citater i fortolkningen. Du bruger det, som du er kommet frem til i analysen til at lave en samlet *konklusion* af tekstens overordnede budskab eller forfatterens holdning til et bestemt emne eller overordnet begreb, og dermed bliver det tydeligt, at fortolkningen ligger over analysen i de taksonomiske niveauer.

Når du skriver din fortolkning/konklusion, kan det være gavnligt at overveje, hvilke perspektiver teksten åbner op for: Kan teksten fx sige noget generelt om: Kærlighed? Lykken? Det antikke heltebegreb? Demokrati? etc.

Hvis du læser om fortolkning i ovenstående faktaboks og derefter genlæser eksempelteksten, vil du se, at *diskussionen* og *vurderingen* i praksis indeholder en *sammenligning* af Freud og Senecas syn på lykke, som efterfølgende munder ud i en *fortolkning* af Senecas syn på lykken, og hvordan den er knyttet til den stoiske filosofi. I besvarelsen bliver det således tydeligt, hvordan de forskellige skrivegenrer overlapper hinanden.

Citater – Fremgangsmåde

- a) Citater skal bruges til at begrunde din besvarelse – de må ikke ”stå og flagre”, uden at du kommenterer på dem, men skal integreres i din tekst.
- b) Citater på mere end ét ord skal gengives præcist som de står i teksten og markeres med citationstegn og kursiv og med linjeangivelse i parentes, fx ”*sine virtute*” (l. 8)
- c) Du skal enten citere meningsfulde helheder, dvs. hele sætninger eller sætningsled eller enkelte centrale kerneord, fx *virtus*. Sådanne kerneord, der citeres enkeltvis og ude af kontekst, skal stå i nominativ, uagtet hvad de står i i den konkrete sætning. Der bruges kun kursiv og ikke citationstegn (da det jo ikke er et direkte citat).
- d) Du skal kun citere det væsentligste, og citaterne må typisk allerhøjest være på to-tre linjer.

Eksempler på hvordan man rent sprogligt kan integrere citaterne i teksten:

- Når Cicero siger, at Marcus Antonius ”*stupidus et sine virtute est*” (l. 8), så gør han den dermed klart, at han ...
- Ved at bruge et ord som *stupidus* (l. 8) markerer Cicero meget tydeligt, hvad han mener om Marcus Antonius, da det er et entydigt negativt ord, som ...
- *Virtus* (l. 8) er et svært oversætteligt begreb med betydninger som ”mandsmod”, ”tapperhed” og ”dyd”. I denne kontekst spiller Cicero nok på ordets filosofiske konnotationer, i og med ...
- Cicero lægger hårdt ud i sin kritik af Antonius: ”*Marcus Antonius pravus, malus et maximus stupidus est; vitiosus et sine virtute est, non amicus meus est, sed hostis*” (l. 24-26). Som citatet viser, fremstiller Cicero både Antonius som ond og dum og helt uden dyd eller mandsmod (*virtus* l. 25). Konsekvensen af dette er, at Cicero ikke længere opfatter ham som en *amicus* (l. 26), men en *hostis* (l. 26), hvilket vil sige, at Antonius ikke længere kan regnes for en af Ciceros allierede, og faktisk slet ikke en del af det romerske klientelasystem, men simpelthen en *fjende* af det romerske samfund.

- At Cicero skriver "Marcus Antonius non amicus meus est" (l. 17), kan skyldes, at han har behov for offentligt at tage afstand fra Marcus Antonius, da ...
- Hvis man har hørt Ciceros philippiske taler, ved man godt, at Marcus Antonius ikke just er hans *amicus* (l. 17). Når han alligevel nævner det, er det fordi ...
- Ordet *amicus* kan både dække over en ven i moderne forstand, men kan også i clientelasystemet betegne et mere forpligtende politisk venskab. Her mener Cicero, at ...
- At Cicero på det kraftigste tager afstand fra Marcus Antonius, kommer ikke kun til udtryk i de negativt ladede ord, han bruger om ham, som *hostis* (l. 13), *scelerosus* (l. 16) og *nefastus* (l. 17), men også den retoriske slagkraft i udsagnene, som fx i tricolonnet "Marcus Antonius pravus, malus et maximus stupidus est" (l. 26), hvor ...